

# A világ, ha osztrák

Nehéz megjósolni, vajon ténylegesen véget ért-e a „nehéz” jelzővel ellátott osztrák irodalom azon vonulata, amelynek reprezentatív képviselői nem kevés publikációval rendelkeznek immáron magyar nyelven is. Nem mintha világosan látnánk már, miben áll Thomas Bernhard, Elfriede Jelinek, vagy mondjuk Peter Handke nyelvi nehézsége és „kihívása”. De tény, hogy Bernhard a legnagyobb klasszisává lett az osztrák irodalomnak, alfája és omezája egyben, akit 1989-ben bekövetkezett halála óta már számos epigon próbált hiába túlszárnyalni. Tény az is, hogy Jelinek 2004-es Nobel-díja nemzetközileg a legmagasabb erkölcsi és esztétikai elismerését jelentette annak az írásművészetnek, amely a legkülönbözőbb formákban identitás-, ideológia-, nyelv-, szubjektum-faggatózást hajtott végre a hatvanas-hetvenes években, előbb provokatív-kísérletező módon, majd a nyolcvanas évektől saját nyelvi fellegrába visszavonulva. S az is tény, hogy a 2007-ben 65. születésnapját ünneplő Peter Handkénak nem csupán összegyűjtött verseit és esszéit adta ki a Suhrkamp kiadó (*Die morawische Nacht* című új regényével együtt), de megjelent a műveihez és a műveit értelmező szakirodalomhoz egy szó szerinti *Peter Handke Szótár* is. A szótárban rögzítve minden egyes Handke-szöveg leírásához, értelmezhetőségéhez hasznos kulcsfogalom, melyek az ismétlés sajátos szabályai szerinti nyelvi univerzumot felfedik. Hogy például mit értünk fáradtság alatt, ha elértük azt az állapotot, amelyben jogosan kezdhettünk neki aznap Handke-olvasmányunknak. Jelinek, ugyancsak tavaly, legújabb regényét saját honlapján tette közzé, nem kívánva bekerülni a publicitás média által gerjesztett rosszhiszemű kavalkádjába.

Mert közben itt van máris néhány új név: Franzobel, Arno Geiger, Thomas Glavinic, Wolf Haas, Paulus Hochgatterer, Daniel Kehlmann, az úgynevezett fiatalok, igaz, már negyven körüliek. Évente, két évente újabb és újabb könyveik jelennek meg. Abszolút olvasható irodalmat írnak, legtöbbször igencsak kritikusan viszonyul nagynevű, „olvashatatlan” elődeihez. Négy-öt könyv után persze még nem beszélhetünk paradigmaváltásról, de mintha mégis ennek lennének tanúi. Régi műfajok új nyelvi köntösben, krimik, szerelmi történetek, művészregények, középpontban a média szubjektumalakító mechanizmusa, eszközként az irónia, és jó adag pofátlanság. Mindenesetre, ahogyan megszokhattuk a nagy elődöktől is: megbízható és rendszeres jelenlét. A gyerekeim irodalma, mondaná Wendelin Schmidt-Dengler, az osztrák irodalom vezető kritikus. A középgeneráció névsora, amely hébe-hóba magyarul is ismerős lehet: Josef Haslinger, Robert Menasse, Christoph Ransmayr vagy Gerhard Roth is minduntalan jelen van a könyvpiacra, de immáron a nagy (és kimenő?) szövegirodalom képviselői és a (betörő?) next generation között. Ők az elbeszélés modern műfajátíratának nagy formátumát keresik egyfolytában, az elbeszélés egészségvénységét igyekeznek némi modern utóérzéssel visszajátszani. Nem egyszerű életművek, melyek magyar olvasói részről még inkább felfedezésre várnak.

A Szegedi Tudományegyetem Osztrák Irodalom és Kultúra Tanszéke idén 15. éve biztosítja intézményi háttérével az osztrák–magyar felfedező munkát. Összeállításunkban az elmúlt időszak hallgatói-oktatói műhelymunkáinak részleges eredményeiből válogatunk. Arany Mihály az osztrák középgeneráció egyik legismertebb elbeszélőjéről, *Az utolsó világ* világsikerét is jegyző Christoph Ransmayrról értekezik, Belák Henriett pedig az új generáció ugyancsak világhírnévre szert tett képviselőjének, *A világ fölmérését* publikáló Daniel Kehlmannnak a pályáivét mutatja be: világokat – a világban.

Bombitz Attila